

איזה יופי!

איך מתמדת הטלוויזיה שלכם עם הבעיות מאוניברסיטת אוכספורד, שבא ארצה במיסגרת מחקר עולמי על המדיום הזה.

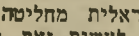
ישבנו במינון הכנסת, אחרי אחד הוויכוחים הפרימנטריים הסוערים על הטלוויזיה, והייתי חוזר רוח קרב. "זוהי מילחמה קשה", אמרתי, "הממשלה (של המערך, בימים ההם) מנסה לצנזר את הטלוויזיה ולכרסות את רצונה על מהדורותיה החדשות!" האיש הפסיק אותי בתנועתיד של הוסיסבלנות. "איני מתכוון לבעיות פוליטיות", אמר, "אלא להשפעת הטלוויזיה על מירקס-החיים, על מערכת-הערכים של החברה, אלה הן הבעיות המסרידות אותנו." הייבתי. "הלוואי והיו לנו הבעיות שזככם! לנו יש בעיה הרבה יותר פשוטה: איך למי נוע את הפיכת הטלוויזיה למכשיר של שטיי פתימוח בידי הממשלה."

החיוך שלי לא היה במקומו. אומנם, כוונת הממשלה להשתמש בטלוויזיה כבימכשיר לשיפוט-מוח לא נעלמה. להיפך. באה ממשלה חדשה, ולה יש תיאבון גדול עוד יותר. מזה כמה חודשים רועשת הארץ ביגלל המריבה בין יורם ארידור ואלישע שפיגלמן. פרשה מגוחכת, שבה משפיל השר את עצמו ואת ממשלתו. אבל שפיגלמאניה זו היא בסך-הכל התקפה של טירוף זמני. היא תחלוף. ואילו באופק הטלוויזיוני עולות סכנות שהן חמורות לאין שיעור מפרשת-שפיגלמן, ואף נסיונות הממי שלה להפוך את הטלוויזיה לכלית-עמולה. הסכנות הכרוכות בהקמת טלוויזיה מיסי-חרית.

משתמשים אצלנו במושגים "ערוץ שני" ו"ערוץ מיסחרי" כאילו היו שמות גרדפים. לא רובים ולא יקר. יכול להיות ערוץ שני בלתי-מיסחרי, ויכול להיות ערוץ יחיד מיסחרי. רי. הקשר בין שני הדברים הוא מיקרי. איני מתנגד לערוץ שני. יכולה להיות ברכה רבה בקיום התחרות בריאה בין שתי תחנות-טלוויזיה, וקווי מן יפתור הרבה בעיות. יכול להיות ערוץ רציני, שישדר הרצאות של פרוי-פסורים ומוסיקה של פורסל וטלמאן, וערוץ קל, שישדר מוסיקה של פופ ודינוני הכנסת. יכול להיות ערוץ ימני וערוץ שמאלי. ערוץ אשכנזי וערוץ ספרדי. האפשרויות אינן מוגבלות.

אם החברה הישראלית מחליטה שזהו צורך חיוני, ואין בילעדיו — יש לעשות זאת. המדינה היא, אומנם, עניה — אך עוד יש בכוחה לממן ערוץ שני, כשם שהיא מממנת את הערוץ הראשון. אפשר לבטל את האגרה המטופשת. להטיל מס, לחסל את הביובזו השורט במוסד זה ולכונן שני ערוצים טובים. מה לכל זה ולטלוויזיה מיסחרית?

אני מתנגד לטלוויזיה המיסחרית. אני מתנגד לה באופן פוטאלי, ולא פשי-רות.

אני רואה בה סכנה לעצם המירקם החברתי של מדינתנו. אני משובטע כי כינונה בידי ממשלה שיטי-חית וקלטידעת, תהווה שלב נוסף בהשחתת החברה הישראלית.

כאשר מושמעת דיעה זו בפי אדם הקשור בעיתונות הכתובה, מתעורר מייד החשד שזוהי גשיה אינטרסני-טית.

העיתונות, כך אומרים, חיה מן הפירסום המיסחרי. הטלוויזיה המיסחרית, כאשר תקום, תגזול את מרבית הפירסום מדי העיתונות. כאשר היא מתנגדת לכינון הטלוויזיה המיסחרית, העיתונות פשוט פועלת לטובת תועלתה החומרית. כן זה נכון.

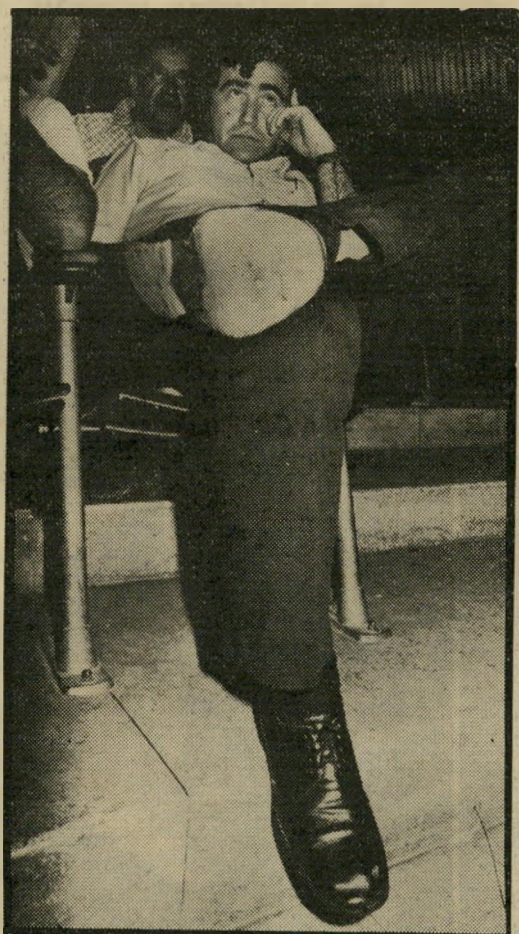
אני חושש להודות בכך. להיפך. אני סבור שזוהי אחת הטענות החמורות ביותר נגד המיסחור של המירקע. בחברה הדמוקרטית, העיתונות הכתובה ממלאה תפי-קיד חיוני, ששום אמצעי-תיקשורת אחרים אינם מסוי-גלים למלא אותו. משימתה אינה פחות חשובה מאשר משימתיהן של הממשלה, הכנסת ובית-המשפט. היא הורע המבקר, המפקחת, הלוחמת בשחיתות ובעוולות השלטון, המעוררת למחשבה וליוכוח, המשמיעה רעי-יונות חדשים ובודקת עקרונות ישנים. מכשיר המנחית מכתומות על העיתונות הכתובה הופך בקרב הדמוקרטיה עצמה.

הטלוויזיה המיסחרית היא מכשיר כזה. בארצות רבות היא פצעה את העיתונות פצעים אנושים. בערים רבות בארצות-הברית נותר רק עיתון אחד, ויש ערים שבהן לא נותר אף עיתון אחד הראוי לשמו. במדינות אחרות הפכה העיתונות מנופול בידי איליהן אחד. בישראל הסכנה גדולה עוד יותר. עם הידלדלות המערכת הפוליטית והתנוונות הכנסת, ממלאה כיום העיתונות תפקיד חיוני מאין כמוהו. הממשלה אינה מתעלמת מכך. למרות זאת — ונאמרינא את הדברים כפה מלא: ביגל ל

זאת — היא נחפזת להקים את הערוץ המיסי-חרית. היא רוצה לחסל את העיתונות הבדי-תיתלזיה, שאינה נוחה לה, כשם שהיא רוצה לגמד את הטלוויזיה העצמאית-למחצה, המי-יוסרת אותה כשפיגלמנים שלה.

הנסיון לשחד עיתון זה או אחר, עלידי שיתופו בריווחי התחנה המיסחרית שתקום, אינו משנה דבר. לא השבוין-הבנק של בעליה-עיתון מעניין אותנו, אלא קיום העיתונות הלוחמת.

ולא היתה כל טענה נגד הטלוויזיה המיסחרית וזלת זו — שהיא פוגעת פגיעה קטלנית בעיתונות הכתובה — היה די בה כדי לשכנע כל דמוקרט גיון שיש לגנוז את הרעיון.

השר המר: בגידה בחינוך ובדת

אך יש סיבות חשובות עוד יותר — הרבה יותר.

כאורה אין הבדל בין מודעה של קוקה קולה בשבועון זה, בעיתון יומי, ברדיו, בקולנוע, על לת-המודעות ובטלוויזיה. המוצר הוא אותו המוצר, והי-מסר הוא אותו מסר.

אין צורך בקריאת הסיפורת המיקצועית, כגון ספריו-המהפכניים של מארשל מק-לוהאן, חלוץ המחשבה על התיקשורת ההמונית, כדי לעמוד על הבדל זה. יש הבדל גדול בין אמצעי-התיקשורת השני-נים. לכל אמצעי התכונות שלו, ההשפעה שלו.

העיתונות הכתובה פונה אל השכל, אל התודעה. המוח קורא ומעבד. מודעה בעיתון יכולה להשתמש בפיתויים שונים (אשה הלבושה בהידור משתמש בדיא-דורנט, למשל) ולהעורר ביצירת אסוציאציות בלתי-מודעות (נערה ערומה מוכרת צמיגים) — אך בעיקרה היא פונה אל המוח הביקורתי של הקורא.

לא כן הפירסומת ברדיו. הגינגל המושר במדיום זה הוא מכשיר מובהק של שיטפתימות. הפיומונים האלה, ההולמים בתת-ההכרה שלך בתדירות רבה, משי-תרשים בה מבלי שאתה מרגיש בכך. גינגל העשוי בכישרון יכול למנוע ממך להירדם בלילה, כשהוא מהלך אימים במוחך, הצמא להינתקות.

אבל הגינגל הרדיופוני פונה רק לחוש אחד של המאזין: חושי-השמיעה. זה מגביל את כוחו. ואילו הפירסום הטלוויזיוני הוא כלי-יכול.

הוא פונה בעת זכעוה אחת אל שני חושים רבי-עוצמה: הראייה והשמיעה. הוא כופה את עצמו ערוך כמלוא עוצמתו. כוח-החדירה שלו הוא של פגז הודרי-שריון.

בכך הוא עולה בהרבה אף על הפירסום הקולנועי. לכאורה אין הבדל: גם הפירסום המוקרן על הבד הלבן נראה ונשמע בזמנית. אך צופה-הקולנוע הוא מנותק. הוא הלך למקום-בילוי, פועל אצלו מכניזם של הגנה, האומר לו כל הזמן, בצורה בלתי-מודעת: אין זו המציאות. אתה נמצא בידי הרושתי-החלומות.

שונה לגמרי מצבו של צופה-הטלוויזיה. הוא נמצא בביתו, בכורסתו, במימתו. כל מכשירי ההגנה שלו מושבתים. כמו מוכצר, שכל שעי-ריו פתוחים לרווחה, הוא השוף לכל התקפה.

ההאמצעי הוא המסר. אמר מק-לוהאן, The medium is the message. רוצה לומר: ביגלל השוני בין אמצעי-התיקשורת, מסר אחד מקבל משמ-עיות שונות לגמרי באמצעי-התיקשורת השונים. כל אמצעי — העיתון, הרדיו, הטלוויזיה — מעצב למעשה את המסר של עצמו, כתוצאה מתכונותיו המיוחדות. מזה יהיה המסר של הפירסומת המיסחרית, שיקפוץ מן התיבה הזוהרת אל הצופה ויחדור דרך עינו ואוזניו אל תתי-הכרתו?

אדם תמים יאמר: זה תלוי במפרסמים. אין זה כך. אין זה תלוי במפרסמים כלל. זה יהיה תלוי במכשיר הטלוויזיוני.

במילים אחרות: המפרסמים ייאלצו להתאים את עצמם לתכונות המכשיר, אם ירצו בכך, אם לא. והם ירצו בכך, כמובן. שהרי הם רוצים למכור את סחורתם.

אין? מה יהיה המסר? התישובה נתונה מראש: חיימותרות בני-מאמק.

הצופה בשכונת-התיקוה יישב בכורסתו ויראה את הווג המהודר, הלבוש לתיפארת, יוצא לבלוי-ערב במיסי-עדה-הפאר במרצדס המבריק שלו.

הנער ברמת-גן יראה כיצד מבלה הגבר הצעיר, שני-כר עליו שלא עבד יום אחד בחייו, במועדון-הלילה הנגהדר בחברת אשה-החלומות, המכוסה ביהלומים, מפני-שהשתמש באפסר-שייב הנכון.

הנערה בטבריה תלמד שאל לה לפתח את שיכלה, שתכונותיה האישיות כלל אינן חשובות, שהיא יכולה לזכות באביר-החלומות, אם תשתמש בבושם הנכון.

וכן הלאה. מן המירקע ישתקף עולם אחר, עולם של מותרות בלתי-מוגבלים, עולם של גברים יפים ונשים יפות, המחלקים את חיהם בין סקיי-שלג וסקיי-מים, מלוי-נות-פאר ומועדוני-פאר.

כל זה יישפך מן התיבה בורם שלא ייעצר, הישר אל תוך נפשו של הצובור כולו וכל אחד מפרטיו. התרבות של מחר, הערכים של מחר.

כאמר, בוודאי, שזה אינו מוכרח לקרות. יבטיחו, בוודאי, לנקוט אמצעים כדי למנוע זאת. הם תמיד מבטיחים. תהיה גיקורת, יגבילו, יקבעו נורמות, שטויות.

את זאת הבטיחו גם כשהוכנסה הפירסומת לרדיו, הבטיחו וגם קיימו — זמן-מה. הקפידו על השפה העבי-רית, מנעו אפקטים חריגים.

ועתה — שימעו. יש כמה גינגלים יפים, כמה הור-דעות תרבותיות, בלי ספק, אך גוברת עליהם הפירסומת הוולגאריה, המרגיזה את העצבים בעברית העילגת, במיבטאים המשובשים בפיקחות.

אך זה יהיה כאן וכאפס לעומת הטלווי-זיה המיסחרית. יגבילו? שום כוח בעולם לא יהיה מסוגל להגבילו. כי התחרות תהיה עצי-מה, החיץ כביר, והתיאבון של הטלוויזיה לכספו של המפרסם יגדל משנה לשנה.

כל זאת אתה לתמוה על השיטחיות הנוראה של הממי-שלה הזאת.

היא מדברת עדי-בוש על זקיפות-יקומה ועל ערכים לאומיים. — היא המכניסה לארץ את הויהום הרוחני הזה, המגמד כל זיהום אקולוגי. "שיתוף-פעולה איסטר-א-טנני" בין ישראל וארצות-הברית לא יהיה, אך יהיה שיעבוד ישראלי לנורמות הגרועות ביותר של הפירסומת האמריקאית, שהפכה את הטלוויזיה בארצות-הברית למכי-שיר של עינויים.

חברי ממשלה זו, שכמה מחבריה אינם אלא סוכנים-בשכר של מיליארדרים שונים, פותחים את השער לפני הסוס הטרויאני הזה, שבביטונו מצטופפים הספילים — "אנשי העסקים" המבקשים להפיק מיליארדים מערימת-הזבל הזה.

זשיא הציניות: שכל זה נעשה בתחום סמכותי של שריה-חינוך הדתי, המתכוון לבצע כאן בגידה כפודה — בחינוך וברת גם יחד.